

ANTYGONA

JEAN ANOUILH

REŻYSERIA: BOGDAN TOŻA

SEZON 2003/2004

WYD. 2003

Jaka jesteś Antygono ?

Antygona Anouilha buntuje się przeciwko "niedoskonałości" świata. Świata, gdzie brak praw moralnych, do których można się odnieść w przypadku spornej sytuacji. Świata, gdzie prawo boskie nic nie znaczy. Gdzie liczy się tylko "prawo" ustanowione przez człowieka, które w tym przypadku jest prawem miecza i siły. Prawo jednego człowieka - w tym przypadku Kreona. Rozdarta między pragnieniami a brakiem możliwości ich spełnienia, między odruchami czysto osobistymi a prawem państwowym, Antygona musi wybierać. Skazana na sąd tylko ludzki Antygona korzysta z jedyne go dostępnego jej prawa - prawa do wyboru, co w jej przypadku oznacza protest i niezgodę na panujące w Tebach prawo "ludzkie", niepozwalające na godny pochówek jej brata. W momencie, gdy Antygona dokonuje wyboru przestaje być bezbronna - z jej bezradności rodzi się heroizm.

Antygona - królowna tebańska, owoc kazirodczego związku Edypa z matką - Jokastą, jej rodzeństwo to Ismena oraz Polinejes i Eteokles. Po wielu klęskach, jakie spadły na Teby, wieszcz Tejrezjasz wyjawil , iż król Edyp jest ojcobójcą, a jego żona to jego rodzona matka. Zrozpaczona Jokasta popełniła samobójstwo, a Edyp wylupiwszy sobie oczy, wyruszył w świat. Antygona towarzyszyła ojcu w żebraczej wędrówce, a po jego śmierci w Kolonos w Attyce powróciła do Teb. Jej bracia zginęli w bratobójczej walce pod murami Teb. Król Kreon, wuj Antygony, zabronił grzebania Polinejesa jako zdrajcy ojczyzny. Antygona uznała pochowanie zwłok brata za swój obowiązek religijny. Sprzeciwiła się rozkazowi i własnymi rękami wykopała bratu grób, za co Kreon skazał ją na śmierć.

(Słownik Encyklopedyczny - Literatura Powszechna, Warszawa 1999)

Jean Anouilh - (1910-1987), pisarz francuski. reżyser teatralny, współautor scenariuszy filmowych. "Urodzony w Bordeaux z ojca krawca i matki skrzypaczki, twierdził zawsze, że nie ma biografii i uporczywie bronił się przed natręctwem dziennikarzy." Jego wczesne dramaty tzw. mieszczańskie odzwierciedlają młodzieńcze lęki i kompleksy autora. Prezentują bohaterów zbuntowanych przeciwko mieszczańskiej, zakłamaney moralności, wyrażających tęsknotę do życia etycznego i prostolinijnego. Najbardziej popularną sztuką tego okresu jest *Pasażer bez bagażu*.

II wojna światowa sprawiła, że Anouilh całkowicie zmienił się jako człowiek i dojrzał jako pisarz. Zmienił zarówno sposób pisania jak i tematykę swoich sztuk. Zaczął pisać dramaty nawiązujące do mitologii (*Orestes*, *Antygona*, *Eurydyka*) i historii (*Skowronek* - losy Joanny d'Arc). To właśnie te dramaty sprawiły, że ten autor tak często gości na polskich scenach.

Za swojego mistrza uważał Jeana Giraudoux (który podobnie jak Anouilh przeżył wojnę) - autora sztuk: *Wojny trojańskiej nie będzie*, *Amfitrion 38*: "Giraudoux nauczył mnie, że w teatrze można mówić językiem poetyckim i sztucznym, który nie mniej bywa prawdziwy niż stenografowana rozmowa." Liryczny język Giraudoux wzbogacił Anouilh o "wulgaryzmy rodem z przedmieść" by osiągnąć bardziej wyrazisty efekt i "zagrać na emocjach" widzów. Do chwytów antycznych Anouilh dodał XX-wieczną ironię i sceptycyzm.

W *Antygonie* można dostrzec nie tylko wpływy Giraudoux, ale też m.in. Pirandella. Anouilh ukazuje sztuczność teatralnego świata poprzez pirandellowski pomysł "teatru w teatrze". Konwencję tę stosuje (już od prologu) jednoosobowy Chór:

"Dobry wieczór Państwu, a więc tak, te oto osoby odegrają dla was historię Antygony. Antygona to ta mała chuderlawa, która siedzi tam i nic nie mówi. Patrzy prosto przed siebie. Myśli. Rozmyśla o tym, że już za chwilę stanie się Antygoną, że nagle przeobrazą się w chudą i skrytą dziewczynkę, której nikt w rodzinie nie brał na serio, że stanie sama jedna w obliczu świata (...)."

Anouilh powoli wprowadza widza w "mechanizm teatralnych tragedii", co sprawia, że teatr wydaje się (staje się) prawdziwszy niż życie.

"Sprężyna już nakręcona. Wszystko potoczy się samo. Właśnie to jest wygodne w tragedii. Wystarczy tknąć palcem i gotowe."

Bogdan Tosza - absolwent polonistyki UJ i reżyserii krakowskiej PWST. Twierdzi, że fascynację teatrem zawdzięcza najważniejszemu człowiekowi teatru Konradowi Swinarskiemu. Studiując polonistykę, przyglądał się próbom *Dziadów*, *Wyzwolenia* i *Hamleta*. Studiując reżyserię, był recenzentem teatralnym "Gazety Krakowskiej", potem felietonistą "Gońca Teatralnego" i "Teatru", a teraz "Radia eM". Obecnie jest wykładowcą reżyserii na Wydziale Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego.

Do końca sezonu 2002/2003 był dyrektorem największej sceny teatralnej na Śląsku - Teatru im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach. W czasie 11 sezonów dał 68 premier. Sam Tosza wyreżyserował w Teatrze Śląskim m.in. *Wiśniowy sad* Czechowa, *Akropolis* Wyspiańskiego, *Ostatnią taśmę*, *Kolysankę*, *Kroki*. Becketta. W czasie ostatnich dwóch sezonów wystawił w Katowicach *Requiem dla gospodyni* W. Myśliwskiego i sztukę Macieja Wojtyzki *Chryje z Polską*. *Rzecz o Stanisławie Wyspiańskim*.

Realizacje, które Bogdan Tosza ceni najbardziej, to *Mroźki*, czyli *Tango* i *Piesz*o wystawiane przez Teatr im. Słowackiego w Krakowie oraz *Garbus* z Teatru Śląskiego, a także *Casanova* Jerzego Żurka z Teatru Nowego w Łodzi.

Zainteresowania pozazawodowe to przede wszystkim zbieranie pocztówek wyłącznie o tematyce teatralnej.

W częstochowskim Teatrze im. Mickiewicza debiutował w 1978 roku sztuką *Dom Bernardy Alba* F.G.Lorki. *Antygonę* Anouilha reżyseruje po raz drugi, wcześniej w Teatrze Zagłębia w Sosnowcu, gdzie realizacja ta otrzymała Złote Maski za przedstawienie roku i reżyserię.

Na pytanie co jest współczesnego w sztuce autora piszącego przed pół wiekiem, reżyser odpowiada: Anouilh pisał tę sztukę w czasie i po II wojnie światowej. Mitologia była dla niego, podobnie jak dla wielu twórców, którzy przeżyli wojnę, próbą wyrażenia tego koszmarnego doświadczenia. Problemy ukazane w *Antygonie* są nadal bardzo aktualne. Związane z wydarzeniami mającymi miejsce każdego dnia w wielu miejscach na świecie, w Jugosławii, Iraku... Wydarzeniami ukazującymi człowieka w obliczu wojny i czasu po wojnie.

Ale najbardziej aktualny jest konflikt między racjami państwa a wiernością ludzkim nakazom. Spór Kreona i *Antygony* nigdy się nie skończy. Kreon reprezentuje w nim rację porządku doczesnego, by nie powiedzieć doraźnego. *Antygonę* zaś odwołuje się do wartości ponadczasowych. Wbrew koniunkturze, na przekór racjom ogółu potrafi za najwyższą cenę bronić prawości i najgłębszego porządku etycznego. Ta walka jednostki z ogółem kończy się źle. Źródłem goryczy jest fakt, iż zaraz po zgnieceniu jednostki ogół przyznaje jej rację.

Jean Anouilh

Antyгона

przekład - Jadwiga Dackiewicz

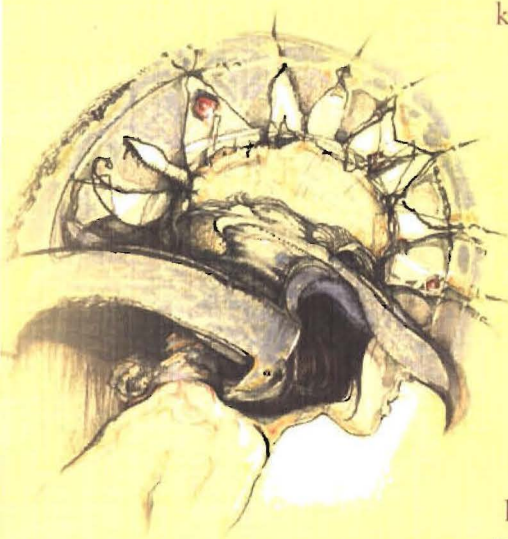
reżyseria - Bogdan Tosza

opracowanie muzyczne - Bogdan Tosza

(na podstawie *l'Apocalypse des animaux* Vangelisa)

scenografia - Marek Braun

kostiumy - Jolanta Romanowska

Obsada:

Antyгона - Marta Ojrzyńska (PWST Kraków)

Ismena - Teresa Dzielska

Piastunka - Czesława Monczka

Kreon - Marek Śłosarski

Hajmon - Jacek Wytrzymał (gościnnie)

Chór - Michał Kula

Strażnik I - Adam Hutyra

Strażnik II - Antoni Rot

Strażnik III - Waldemar Cudzik

Posłaniec - Robert Rutkowski

Eurydyka - Maria Bakuła

Paź - Wojtek Rot

Inspicjent/sufler - Maria Bakuła

Obsługa techniczna:

światło - Zbigniew Chęciński

akustyka - Piotr Czok

fryzjerstwo, charakteryzacja - Leokadia Chlód

garderoby - Wanda Zyskowska, Dariusz Haładus

rekwizyty - Grzegorz Heliński

obsługa sceny - Jacek Celiński

Premiera 18.10.2003

Planowane premiery:

Brzydkie kaczętko wg H.Ch. Andersena

Morze Corteza - John Stepling

Ca-sting - Rafał Kmita

Dyrektor naczelny i artystyczny - Katarzyna Deszcz

Z-ca dyrektora - Marek Śłosarski

Główna księgową - Jadwiga Paciorkowska

Kierownik techniczny - Stanisław Kulczyk

Koordynator pracy artystycznej - Ewa Oleś

Sekretarz literacki - Julia Skwarczyńska - Liszewska

Kierownik Działu Promocji - Jolanta Maj

SPONSORZY:

restauracja chińska

He Ra s.c.

PATRONAT MEDIALNY:

plakat, projekt graficzny programu - Arkadiusz Zajac

redakcja tekstów - Julia Skwarczyńska - Liszewska

skład i druk - drukarnia GARMOND